

*Денисенко І. І.,
асистент кафедри романо-германської філології та перекладу
Білоцерківського національного аграрного університету*

ЛОКАТИВНА ІНВЕРСІЯ ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ЗАСІБ У РОМАНИ-КАЗЦІ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «HOBBIT OR, THERE AND BACK AGAIN»

Анотація. Статтю присвячено явищу інверсії в англійській мові, її структурно-семантичним особливостям та функціям, зокрема локативній інверсії (як стилістичному засобу), на матеріалі роману-казки Джона Толкіна «The Hobbit, or there and back again». Дослідженням інверсії англійської мови займалися такі відомі вчені, як Якобсон, Грін, Хартвігсон, Бірнер та багато інших, але остаточного визначення щодо поняття «інверсія» не запропоновано. Водночас немає єдиної та цілісної класифікації, яка б вичерпно охарактеризувала особливості структури та функції інверсії.

Мета статті – розглянути труднощі деталізації та номінування поняття «інверсія», проаналізувати відомі класифікації явища, розглянути один із видів інверсії, зокрема локативну (як один зі стилістичних засобів), на матеріалі твору Джона Толкіна, з'ясувати специфіку побудови різних типів інверсії за граматичними особливостями, а також розглянути функції інверсії.

Розглянувши різні підходи щодо визначення та класифікації інверсії, виявлено складність явища в англійській мові та невідповідність у номінації термінів серед учених, що дає можливість для подальшого вивчення та дослідження як теоретичних особливостей, так і застосування явища інверсії (як частини ідіостилію окремих постатей).

Ключові слова: інверсія, препозиційна частина, постпозиційна частина, локативна інверсія, іменникова інверсія, дієслівна інверсія, прикметникова інверсія.

Постановка проблеми. Статтю присвячено проблемі інверсії в сучасній англійській мові, зокрема локативній (як стилістичному засобу), на матеріалі роману-казки Джона Толкіна «The Hobbit, or there and back again». Будучи мовним явищем, інверсія представляє величезний інтерес для лінгвістів та інших учених із вивчення мови, оскільки її особливості є дуже складними і не повністю вивченими. Зважаючи на труднощі номінування, визначення функцій, особливостей уживання, інверсія генерує велику кількість досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгвістиці є численні дослідження з інверсії, серед яких можна знайти видатні роботи таких відомих дослідників, як Емстон, Копманс, Бірн, Доргело, Грін, які намагалися описати особливості інверсії з різних позицій, з'ясувати її природу та функціональні аспекти.

Мета статті – проаналізувати явище інверсії, її функції, з'ясувати проблематику сучасного стану явища в сучасній лінгвістиці на матеріалі роману-казки Джона Толкіна «The Hobbit, or there and back again».

Об'єктом дослідження є синтаксичний рівень художнього твору. Предмет дослідження складає стилістична інверсія (як стилістико-синтаксична фігура) у романі-казці Джона Толкіна «The Hobbit, or there and back again». Матеріалом дослідження є роман-казка Джона Толкіна «The Hobbit, or there and back again».

Немає сумнівів, що інверсія посідає центральне місце в лінгвістиці. Поняття «інверсія» було використане як термін для великої різноманітності синтаксично різних конструкцій. Наприклад, Грін стверджує, що є від 20 до 40 видів перевернутих препозицій у реченнях англійської мови. Так, деякі визначення досить широкі. Бірн пропонує більш обмежене визначення: «Інверсія – це явище, в якому логічний предмет з'являється в постпозиції, тоді як канонічно-поствербальний складник перебуває в іншому положенні» [4, с. 10]

Значну кількість конструкцій на багатьох мовах називають інверсією. Хоч багато дослідників і розглядали це поняття, проте мало хто намагався точно дати визначення. Більшість досліджень присвячені локативній інверсії, але єдиного визначення не зроблено, зокрема щодо того, як слід відрізнити цей тип від інших [2, с. 85–87].

На граматичному та синтаксичному рівні в англійській мові є така модель речення: Subject – Predicate – Object – Object – Adverbial modifier. Трансформації в немаркованому (нейтральному) реченні спричиняють виникнення стилістично маркованих речень. На граматичному рівні порушується канонічна структура речення, що зумовлює виникнення явища інверсії. Навмисне порушення порядку слів у реченні автором несе емоційне та смислове навантаження. Стилiстична інверсія припускає навмисне порушення сформованого порядку слів із метою виділення (емоційного чи смислового) певного компонента. Порядок слів уважається інвертованим тоді, коли переставляються синтаксично пов'язані частини речення. Тому стилістична інверсія притаманна присудку, додатку, означенню та обставині.

Учені класифікують інверсію за елементом, який інвертується: Preposition-Preposed (далі – PPs), Verb-Preposed (далі – VPs), Adjective-Preposed (далі – AdjPs), Noun-Preposed (далі – NPs), Adverb-Preposed (далі – AdvPs).

PP інверсія була найчастіше вивченим інверсійним типом, що має назву «локативна інверсія». Вона часто обговорюється в літературі, але, як правило, була визначена лише на прикладі, а зв'язок між інверсією локативності та іншими типами залишався ще не уточненим [1, с. 105]. Якщо обставина місця знаходиться в початковій позиції, то в реченні можливий інвертований порядок слів (присудок знаходиться перед підметом). Особливо часто це явище має місце тоді, коли підмет вводить до розповіді особу або предмет. Також використання письменником такого стилістичного засобу підкреслює та зацентровує увагу читача саме на місці події, вказуючи на значимість місцевості. У романі-казці локативна інверсія є численною «*In a moment it spread to the others*» [5, с. 99]; «*Deep down here by the dark water lived old Gollum, a small slimy creature*» [5, с. 68]. Автор мав намір підсилити значення місця «*deep down*», вказуючи на те, що саме глибоко під землею жив Голум. Використовуючи інверсію (як один зі сти-

лістичних засобів), письменник майстерно подає нову і першочергову інформацію, зацікавлюючи читача та роблячи інтригу у відповідному місці для більшого експресивного навантаження. Локативна інверсія є сильним засобом для створення емоційної інтонації. Під час перекладу речень, що містять стилістичну інверсію, необхідно враховувати те, що в англійській мові з його фіксованим порядком слів нею є дуже сильний стилістичний засіб, який виконує важливу функцію в побудові речення, тому що несе емоційне та смислове навантаження. В українській мові інверсія в мовленні чи у творі може змінювати змістовий акцент, але стилістично є майже нейтральною, що пояснює невідповідність української інверсії до англійської, тому для того, щоб досягти стилістично-функціональної відповідності, варто застосовувати додаткові лексико-фразеологічні засоби.

Учені заявляють, що інверсія, особливо локативна, тісно пов'язана з there-вставкою (ТІ) «*There they sat on wooden benches*» [8, р. 112]. Пенхаллурік і Хартвігсон, Якобсен стверджують, що ТІ є типом інверсії, в якому виникають прагматичні причини [2, с. 177–178]. Гартвігсон і Якобсен поширюють свій аналіз інверсії для охоплення ТІ, стверджуючи, що ТІ слугує для збереження основного розподілу «комунікативного динамізму» [6, с. 77–79].

Куно стверджує, що типовий порядок слів в англійській мові є локативом-дієсловом-NP. Локатив інвертується і замінюється there (місцевим займенником). Як ми бачимо, щодо цього терміна є безліч проблем [1, с. 155–158].

VP інверсія, що характеризується інвертованою частиною предиката, тобто дієсловом, у творі є найбільшою, що надає величезного забарвлення та несе експресивну функцію, що дає змогу авторові підсилити бажане, винести рему та (за допомогою стилістичних засобів) певну інформацію на перше місце: «*May it soon cleave goblins once again*» [8, с. 50]; «*...while did they stop, and by the time...*»; «*...why did I ever bring a wretched little hobbit or a treasure hunt*» [8, с. 63]; «*while did I ever leave my hobbit-hole*»; «*Had he know it, he only just missed*» [8, с. 82]; «*...ended the adventures of the Misty Mountains*» [8, с. 103]; «*May I wind under your wings bear you*» [8, с. 106]; «*Had they followed the pass, their pass*» [8, с. 125]; «*...nothing could they see prowling*» [8, с. 136].

Такий вид інверсії характеризує модель живого мовлення, де на перше місце виходить емоційно домінуючий елемент (Л. Блумфільд). Інвертоване дієслово наголошує на важливості дії, яке позначається цим дієсловом.

Невелику групу ставить Adj інверсія, тобто інвертування означення, що підсилює ту чи іншу ознаку особи чи предмета у творі: «*Tired as he was, Bilbo would have liked to stay a while*» [8, с. 47]; «*Worse still it brought thousands of dark-grey and black moths*» [8, с. 131]; «*More serious were the injuries to his head*» [8, с. 157].

NP інверсія зустрічається рідше, але також має певний відсоток у романі. За допомогою інвертованих іменників підсилюється значимість саме конкретного персонажа чи предмета: «*Answers were to be guessed not given*» [8, с. 78]; «*...wizard though he was*» [8, с. 98].

За даними досліджень, ми не маємо жодної класифікації функцій інверсії.

Грін обговорює широкий спектр функцій дискурсу: 1) практична (щоб визначити правильну характеристику особи, яка має бути названа предметом); 2) сполучна (вказує на актуальність та важливість наданого суб'єкта до інформації, яка була представлена в попередньому тексті); 3) вступна («встановити сцену» або знайти референт предмета не щодо попереднього контексту, а абсолютно); 4) прямі цитати – різноманітні функції, пов'язані з різними рівнями структури тексту; 5) емоційні (вирішувати очевидний розлад у наративній структурі шляхом повторного введення центрального персонажа в несподіваному місці). Крім того, він стверджує, що сполучна функція є лише однією з багатьох, необхідних для обліку повного діапазону інверсій, що частково зумовлено внесенням предметно-допоміжної інверсії та інверсії цитування в клас конструкцій, які вона розглядає [5, р. 591–598].

Інвертований порядок слів не є помилковим, тому що цей стилістичний прийом використовується з певною метою: мета виділення, визначити необхідного члена пропозиції, мета залучення уваги слухача саме до цього слова.

Висновки. Інверсія є сильним стилістичним засобом, який використовується для зміни звичайного порядку слів із метою емоційного і смислового виділення висловлювання. Тобто вона індивідуалізує й емоційно увиразнює мовлення, підсилює значимість інверсованого елемента. Інверсоване слово (за рахунок того, що потрапляє в незвичну для нього синтаксичну позицію) мимоволі привертає й затримує на собі більше уваги.

Інверсія, зокрема локативна, у романі (як стилістичний засіб та особливий прийом автора) є надзвичайно вживаною, що виконує функцію експресивності та образності. Велика кількість різних видів інверсій робить її частиною ідіостилю Дж. Толкіна. Інверсія забезпечує цілісність та гармонічне поєднання, допомагає передати відповідний настрій автора, зацентровує увагу на першочерговому та важливому у творі, що урізноманітнює мовлення й авторський стиль для ширшого та яскравішого сприймання всього твору.

Література:

1. Birner B. The syntax and discourse function of locative inversion in English. New York, 1989. 235 p.
2. Birner B. The discourse function of Inversion in English. New York, 2012. 290 p.
3. Birner B. Informational status and word order: An analysis of English inversion. Language. 1994. № 70. P. 233–259.
4. Birner B. On the interpretation of VP inversion in American English Journal of Linguistics. 1992. № 28. P. 1–12.
5. Green G. Some wherefores of English inversions. Language. 1980. № 56. P. 582–601.
6. Hartvigson H. Inversion in present day-English. New York, 1974. 256 p.
7. Penhallurick J. Full-verb inversion in English. Australian Journal of Linguistics. 1984. № 4. P. 33–56.
8. Tolkien J. R. R. The Hobbit, or there and back again. 2011. 305 p.

Денисенко И. И. Локативная инверсия как стилистическое средство в романе-сказке Дж. Р. Р. Толкина «Hobbit or, there and back again»

Аннотация. Статья посвящена явлению инверсии в английском языке, ее структурно-семантическим особенностям и функциям, в частности локативной инверсии (как стилистическом средству), на материале романа-сказки Джона Толкина «The Hobbit, or there and back again». Исследованием инверсии английского языка занимались такие известные ученые, как Якобсон, Грин, Хартвигсон, Бирнер и многие другие, но окончательного определения относительно понятия «инверсия» не предложено. Вместе с этим нет единой и целостной классификации, которая бы исчерпывающе охарактеризовала особенности структуры и функции инверсии.

Цель статьи – рассмотреть сложности детализации и номинирования понятия «инверсия», проанализировать известные классификации явления, рассмотреть один из видов инверсии, в частности локативную (как один из стилистических средств), на материале произведения Джона Толкина, выяснить специфику построения различных типов инверсии по грамматическим особенностям, а также рассмотреть функции инверсии.

Рассмотрев различные подходы к определению и классификации инверсии, обнаружена сложность явления в английском языке и несоответствие в номинации среди ученых, дает возможность для дальнейшего изучения и исследования как теоретических особенностей, так и применения явления «инверсии» (как части идиостиля отдельных авторов).

Ключевые слова: инверсия, препозиционная часть, постпозиционная часть, локативная инверсия, инверсия именительных, глагольная инверсия, инверсия прилагательных.

Denysenko I. . Locative inversion as a stylistic remedy in J. R. R. Tolkien's novel "Hobbit or, there and back again"

Summary. The article is devoted to the inversion phenomenon in the English language, its structural semantic peculiarities and functions, namely, the locative inversion as a stylistic remedy on the material of John Tolkien's novel "The Hobbit, or there and back again". Investigations of English inversion were made by such well-known scientists as Jacobson, Green, Hartwigson, Birner and many others, but the definitive definition of the concept of "inversion" was not proposed. However, there is no single and integral classification that would exhaustively characterize the features of the structure and inversion functions.

The purpose of the article is to consider the complexity of detailing and nominating the concept of "inversion", to analyze the known classification of the phenomenon, to consider one type of inversion, namely, the locative inversion, as one of the stylistic means on the material of John Tolkien's novel, to clarify the constructing specifics of different types of inversion by grammatical features, and also consider inversion functions.

Having considered different approaches to the definition and classification of the inversion, the complexity of the phenomenon in English was identified and the discrepancy in the nomination of terms among scientists, which makes it possible for further study and study of both theoretical features and the use of the phenomenon of "inversion" as part of the idiosyncrasy of individual figures.

Key words: inversion, prepositional part, postpositional part, locative inversion, noun inversion, verb inversion, adjective inversion.